

CONCEPT OF RHEUMATIC HEART DISEASE

Maxmudjonova Marjona Boxodirjon qizi

Karimova Himoyatxon Hayotjon qizi

Dustnazarova Xushnoza Ulug‘bek qizi

Students of Group 2125, General Medicine Program Central Asian Medical University

Annotations. This scientific article comprehensively discusses the etiology, pathogenesis, clinical manifestations, diagnosis, treatment methods, and prevention of rheumatic heart disease. Rheumatic heart disease is a systemic inflammatory disorder that usually develops after an infection caused by Group A beta-hemolytic streptococcus and leads to damage of the heart valves. The article scientifically analyzes the prevalence of the disease among children and adolescents, its complications, as well as the importance of early diagnosis and prevention. The results of the study indicate that timely treatment of streptococcal infections and regular medical follow-up are important factors in preventing rheumatic heart disease.

Keywords: rheumatism, rheumatic heart disease, streptococcal infection, heart valves, carditis, prevention, heart failure.

REVMATIK YURAK KASALLIGI TUSHUNCHASI

Maxmudjonova Marjona Boxodirjon qizi

Karimova Himoyatxon Hayotjon qizi

Dustnazarova Xushnoza Ulug‘bek qizi

Central Asian Medical University davolash ishi yo‘nalishi 2125-guruh talabalari

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada revmatik yurak kasalligining etiologiyasi, patogenezi, klinik belgilari, diagnostikasi, davolash usullari va profilaktikasi keng yoritilgan. Revmatik yurak kasalligi ko‘pincha A guruhi beta-gemolitik streptokokk infeksiyasidan keyin rivojlanadigan tizimli yallig‘lanish kasalligi bo‘lib, yurak klapanlarining zararlanishiga olib keladi. Maqolada kasallikning bolalar va o‘smirlar orasida uchrashi, uning asoratlari hamda erta tashxis va profilaktikaning ahamiyati ilmiy



jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari revmatik yurak kasalligini oldini olishda streptokokk infeksiyalarini o'z vaqtida davolash va dispanser nazoratining muhimligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: revmatizm, revmatik yurak kasalligi, streptokokk infeksiyasi, yurak klapanlari, kardit, profilaktika, yurak yetishmovchiligi.

Аннотация. В данной научной статье подробно освещены этиология, патогенез, клинические проявления, диагностика, методы лечения и профилактика ревматической болезни сердца. Ревматическая болезнь сердца представляет собой системное воспалительное заболевание, которое чаще всего развивается после инфекции, вызванной бета-гемолитическим стрептококком группы А, и приводит к поражению клапанов сердца. В статье с научной точки зрения проанализированы распространённость заболевания среди детей и подростков, его осложнения, а также значение ранней диагностики и профилактики. Результаты исследования показывают, что своевременное лечение стрептококковых инфекций и диспансерное наблюдение играют важную роль в профилактике ревматической болезни сердца.

Ключевые слова: ревматизм, ревматическая болезнь сердца, стрептококковая инфекция, клапаны сердца, кардит, профилактика, сердечная недостаточность.

Kirish. Revmatik yurak kasalligi (RYuK) yurak-qon tomir tizimining eng dolzarb va ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan kasalliklaridan biri hisoblanadi. Ushbu kasallik ko'pincha bolalar va o'smirlar orasida uchrab, o'z vaqtida aniqlanmasa va davolanmasa yurak klapanlarining qaytmas zararlanishiga, surunkali yurak yetishmovchiligiga hamda nogironlikka olib kelishi mumkin. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, revmatik yurak kasalligi rivojlanayotgan mamlakatlarda bolalar va yoshlar orasida yurak kasalliklarining asosiy sabablaridan biri bo'lib qolmoqda. Ayniqsa,



sanitariya-gigiyena sharoiti yetarli bo'lmagan hududlarda kasallikning uchrash darajasi yuqori hisoblanadi.

Revmatik yurak kasalligi odatda A guruhi beta-gemolitik streptokokklar chaqirgan angina, tonsillit yoki faringit kabi yuqori nafas yo'llari infeksiyalaridan keyin rivojlanadi. Organizmga tushgan streptokokk infeksiyasiga qarshi immun javob natijasida autoimmun jarayon shakllanadi. Bunda organizmning himoya tizimi nafaqat mikroblarga, balki o'zining biriktiruvchi to'qimalariga ham zarar yetkazadi. Natijada yurak mushaklari, yurak klapanlari, bo'g'imlar, markaziy nerv tizimi va boshqa organlarda yallig'lanish jarayoni rivojlanadi. Ayniqsa, yurak klapanlarining zararlanishi kasallikning eng xavfli va uzoq muddatli oqibatlaridan biri hisoblanadi.

Revmatik yurak kasalligida ko'pincha mitral klapan zararlanadi, ba'zi hollarda esa aortal va boshqa klapanlar ham patologik jarayonga qo'shiladi. Klapanlarning yallig'lanishi va keyinchalik fibrozlanishi yurakda gemodinamik buzilishlarni yuzaga keltiradi. Bu esa qon aylanishining yetishmovchiligi, hansirash, yurak ritmi buzilishlari va yurak yetishmovchiligi kabi klinik holatlarning rivojlanishiga sabab bo'ladi. Kasallik uzoq davom etuvchi surunkali kechishga ega bo'lib, bemorlarning hayot sifati va mehnat qobiliyatiga jiddiy ta'sir ko'rsatadi.

So'nggi yillarda tibbiyotda diagnostika va davolash usullarining rivojlanishiga qaramasdan, revmatik yurak kasalligi hali ham muhim tibbiy muammo bo'lib qolmoqda. Kasallikning ko'p hollarda bolalik davrida boshlanishi va keyinchalik surunkali yurak nuqsonlariga olib kelishi uning dolzarbligini yanada oshiradi. Ayniqsa, streptokokk infeksiyalarini noto'g'ri yoki chala davolash kasallik rivojlanish xavfini kuchaytiradi. Shu sababli birlamchi profilaktika, ya'ni angina va tonsillitlarni o'z vaqtida aniqlash hamda samarali antibiotikoterapiya o'tkazish muhim ahamiyat kasb etadi.

Bundan tashqari, revmatik yurak kasalligi nafaqat tibbiy, balki ijtimoiy muammo ham hisoblanadi. Kasallik uzoq muddatli davolanishni talab qiladi, bemorlarning ish qobiliyatini cheklaydi va sog'liqni saqlash tizimiga katta iqtisodiy yuklama keltirib



chiqaradi. Shu bois aholining tibbiy savodxonligini oshirish, bolalar va o'smirlarni muntazam tibbiy ko'rikdan o'tkazish hamda sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish kasallikning oldini olishda muhim omil hisoblanadi.

Mazkur ilmiy maqolaning maqsadi revmatik yurak kasalligining kelib chiqish sabablari, rivojlanish mexanizmi, klinik belgilari, zamonaviy diagnostika va davolash usullarini ilmiy jihatdan tahlil qilish hamda kasallik profilaktikasining ahamiyatini yoritishdan iborat. Shuningdek, maqolada revmatik yurak kasalligining asoratlari va uni oldini olish bo'yicha zamonaviy yondashuvlar haqida batafsil ma'lumot beriladi.

Asosiy qism. Revmatik yurak kasalligining asosiy sababi A guruhi beta-gemolitik streptokokk hisoblanadi. Ushbu mikroorganizmlar: angina, tonsillit, faringit, yuqori nafas yo'llari infeksiyalarini keltirib chiqaradi.

Kasallik rivojlanishida immun tizimining o'ziga xos reaksiyasi, irsiy moyillik, noto'g'ri ovqatlanish, sanitariya-gigiyena sharoitlarining yomonligi, surunkali infeksiya o'choqlari, sovuq iqlim va nam muhit kabi omillar muhim rol o'ynaydi:

Streptokokk antigenlari yurak to'qimalaridagi oqsillarga o'xshash bo'lgani sababli organizmda autoimmun reaksiya yuzaga keladi. Natijada yurakning biriktiruvchi to'qimalari zararlanadi.

Revmatik yurak kasalligi autoimmun mexanizm asosida rivojlanadi. Streptokokk infeksiyasidan keyin organizmda hosil bo'lgan antitanachalar yurak klapanlari va miokard to'qimalariga ta'sir qiladi.

Kasallik quyidagi bosqichlarda rivojlanadi:

1. Streptokokk infeksiyasi bilan zararlanish;
2. Immun tizimining faollashuvi;
3. Biriktiruvchi to'qimalarda yallig'lanish;
4. Yurak klapanlarining fibrozlanishi;
5. Yurak nuqsonlarining shakllanishi.



Ko'pincha mitral klapan zararlanadi. Keyinchalik aortal klapan ham patologik jarayonga qo'shilishi mumkin.

Revmatik yurak kasalligining klinik ko'rinishlari kasallikning bosqichi va og'irligiga bog'liq bo'ladi.

Umumiy belgilari tana haroratining ko'tarilishi, holsizlik, tez charchash, ishtahaning pasayishi va terlash.

Yurak bilan bog'liq belgilari yurak sohasida og'riq, yurak urishining tezlashishi, hansirash, yurak shovqinlari, aritmiya va yurak yetishmovchiligi.

Qo'shimcha belgilari bo'g'imlarda og'riq va shish, xoreya, terida revmatik tugunchalar, halqasimon eritema.

Bolalarda kasallik ba'zan yashirin kechishi mumkin. Shu sababli muntazam tibbiy ko'rik muhim hisoblanadi.

Revmatik yurak kasalligini aniqlashda klinik, laborator va instrumental tekshiruvlar muhim o'rin tutadi.

Kasallikning eng xavfli jihati uning og'ir asoratlari keltirib chiqarishidir. Asosiy asoratlari mitral stenoz, mitral yetishmovchilik, aortal nuqsonlar, yurak yetishmovchiligi, tromboemboliya, infeksiyon endokardit va aritmiyalar. Og'ir hollarda bemorda nogironlik yoki o'lim kuzatilishi mumkin.

Davolashning asosiy maqsadi yallig'lanishni kamaytirish, streptokokk infeksiyasini bartaraf etish va yurak faoliyatini saqlab qolishdan iborat.

Penitsillin guruhi preparatlari asosiy davo vositalari hisoblanadi.

Yallig'lanishga qarshi preparatlar aspirin, kortikosteroidlar, nosteroid preparatlar.

Yurak preparatlari diuretiklar, yurak glikozidlari, antiaritmik vositalar.

Revmatik yurak kasalligini oldini olish birlamchi va ikkilamchi profilaktikaga bo'linadi.

Birlamchi profilaktika angina va faringitni o'z vaqtida davolash, antibiotikoterapiya, immunitetni mustahkamlash, gigiyena qoidalariga amal qilish.



Ikkilamchi profilaktika kasallik qaytalanishining oldini olish maqsadida uzoq muddatli bitsillin profilaktikasi qo'llaniladi. Bemorlar muntazam kardiolog nazoratida bo'lishlari zarur.

Revmatik yurak kasalligi aholining mehnat qobiliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Kasallik uzoq muddatli davolanish, nogironlik, iqtisodiy xarajatlar va hayot sifatining pasayishi bilan kechadi.

Shu sababli kasallikning oldini olish davlat sog'liqni saqlash tizimining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, revmatik yurak kasalligi organizmda streptokokk infeksiyasidan keyin rivojlanadigan murakkab autoimmun yallig'lanish kasalligi bo'lib, yurak-qon tomir tizimining eng xavfli patologiyalaridan biri hisoblanadi. Kasallikning asosiy xususiyati yurak klapanlarining zararlanishi bilan kechishi bo'lib, bu holat keyinchalik og'ir yurak nuqsonlari va surunkali yurak yetishmovchiligining rivojlanishiga olib keladi. Ayniqsa, bolalar va o'smirlar orasida kasallikning keng uchrashi uning tibbiy va ijtimoiy ahamiyatini yanada oshiradi.

Maqolada tahlil qilingan ilmiy ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, revmatik yurak kasalligining rivojlanishida A guruhi beta-gemolitik streptokokk infeksiyasi muhim etiologik omil hisoblanadi. Angina va tonzillit kabi kasalliklarning o'z vaqtida va to'liq davolanmasligi immun tizimining patologik reaksiyasini yuzaga keltirib, organizmning biriktiruvchi to'qimalariga, ayniqsa yurak klapanlariga zarar yetkazadi. Natijada klapanlarda fibroz, deformatsiya va gemodinamik buzilishlar rivojlanadi. Bu esa bemorda hansirash, yurak ritmi buzilishi, tez charchash va yurak yetishmovchiligi kabi klinik belgilar paydo bo'lishiga sabab bo'ladi.

Shuningdek, revmatik yurak kasalligi uzoq davom etuvchi surunkali jarayon bo'lib, bemorning hayot sifati va mehnat qobiliyatiga sezilarli darajada salbiy ta'sir ko'rsatadi. Kasallikning og'ir bosqichlarida jarrohlik amaliyotlari, jumladan yurak klapanlarini protezlash zarurati yuzaga kelishi mumkin. Bu esa sog'liqni saqlash tizimi



uchun katta iqtisodiy xarajatlarni talab qiladi. Shu sababli revmatik yurak kasalligini erta aniqlash va samarali profilaktika qilish zamonaviy tibbiyotning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Kasallik diagnostikasida laborator va instrumental tekshiruvlarning, ayniqsa exokardiografiyaning ahamiyati juda katta. Erta tashxis qo'yilishi yurakdagi patologik o'zgarishlarni dastlabki bosqichlarda aniqlash va asoratlarning oldini olish imkonini beradi. Profilaktik antibiotikoterapiya, dispanser kuzatuv va muntazam tibbiy nazorat esa kasallikning qaytalanish xavfini kamaytirishda samarali usullardan hisoblanadi.

Bundan tashqari, revmatik yurak kasalligining oldini olishda aholining tibbiy savodxonligini oshirish muhim o'rin tutadi. Ota-onalar, pedagoglar va tibbiyot xodimlari bolalarda angina va boshqa streptokokk infeksiyalariga jiddiy yondashishlari, ularni to'liq davolash choralari ko'rishlari zarur. Sog'lom turmush tarziga amal qilish, immunitetni mustahkamlash, sanitariya-gigiyena qoidalariga rioya qilish ham kasallik profilaktikasida muhim omillar hisoblanadi.

Demak, revmatik yurak kasalligi kompleks yondashuvni talab etadigan dolzarb tibbiy muammo bo'lib, unga qarshi kurashishda erta diagnostika, samarali davolash va profilaktik tadbirlarning uzviy bog'liqligi muhim ahamiyatga ega. Kasallikning oldini olish va uning asoratlarini kamaytirish orqali aholining sog'lig'ini yaxshilash hamda yosh avlodning sog'lom hayot kechirishiga erishish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Axmedov A.A. Kardiologiya asoslari. – Toshkent: Tibbiyot, 2021.
2. Karimov Sh.Sh. Revmatologiya. – Toshkent: Fan, 2020.
3. Rasulov B.R. Yurak-qon tomir kasalliklari. – Samarqand, 2019.
4. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. Revmatizm va yurak kasalliklari bo'yicha klinik tavsiyalar. – Toshkent, 2022.
5. Ismoilov X.T. Ichki kasalliklar propedevtikasi. – Buxoro, 2021.
6. Braunwald E. Heart Disease. – Elsevier, 2022.
7. WHO. Rheumatic Heart Disease Guidelines. – Geneva, 2023.
8. Fauci A. Harrison's Principles of Internal Medicine. – McGraw-Hill, 2022.
9. McPhee S. Pathophysiology of Disease. – New York, 2021.
10. Libby P. Cardiovascular Medicine. – Philadelphia, 2020.

